

LIETAUS IR SNIEGO ŠAUKIMAS BEI NUVARYMAS LIETUVIŲ VAIKŲ FOLKLORE

JURGITA MACIJAUŠKAITĖ-BONDA

Vytauto Didžiojo universitetas

Straipsnio objektas – piemenų dainos ir veiksmai, taip pat vaikų būrimai, kuriais norima prišaukti lietu ar sniegą, nuvaryti šalin debesis arba sužinoti, koks bus oras.

Darbo tikslas – atskleisti vaikų vaidmenį meteorologinėje magijoje.

Tyrimo metodai – interpretacinis ir lyginamasis. Lietuvių vaikų dainos ir papročiai gretinami su slavų analogijomis.

Žodžiai raktai: meteorologinė magija, vaikų folkloras, vaikas, piemuo, lietus, sniegas, laistymas, Dievo karvutė, varlė, rupūžė, ožys.

Įvadas

Atmosferos reiškinių, lemiančių derliaus gausą, valdymas magijos priemonėmis tradicinėse žemdirbiškose kaimo kultūrose užima svarbią vietą. Tiek baltų, tiek slavų, taip pat daugelio kitų pasaulio tautų folklore žinoma įvairių būrimų ir apeigų norimam orui prišaukti. Vieni būrimai ir apeigos atliekami tik suaugusiųjų, kiti – ir suaugusiųjų, ir vaikų, treči – tik vaikų.

Lietui prišaukti ar nuvaryti dažnai naudotasi žodžio magija. Šiai magijos rūšiai galima priskirti lietuvių piemenų daineles ir vaikų būrimus, kuriais kreipiamasi į Dievo karvutę. Piemenų atliekamoje ožio vedimo aplink beržą apeigoje, skirtoje sniegui prišaukti, svarbi ir žodžio, ir veiksmo magija, tuo tarpu veiksmų, atliekamų su varle, paprastai nelydi joks žodinis tekstas.

Nors magija, kaip archajiškos kultūros apraiška, visais laikais domino tyrėjus, lietuvių meteorologinės magijos tyrinėjimams skirtas tik vienas Irenos Reginos Merkienės straipsnis „Atmosferos „valdymo“ būdai Lietuvoje XX a. pirmojoje pusėje: Etnokultūrinio tapatumo savybės“¹. Jame autorė analizuoja tikėjimus nepaprastomis žmogaus galiomis ir jų etninį bei lokalinį tapatumą XX amžiuje. Dovilė Kulakauskienė straipsnyje „Lietuvių agrarinė magija: XIX a. pabaiga–XX a. pirmoji pusė“ kaip į meteorologinės magijos pavyzdžius tradicinėje liaudies kultūroje atkreipia dėmesį į piemenų daineles ir kalbas². Tuo tarpu rusų folkloristai šia tema

yra paskelbę nemaža publikacijų. Bene svarbiausios iš jų – Nikitos Tolstojaus ir Svetlanos Tolstajos straipsniai „Pastabos apie slaviškąją pagonybę: Lietaus šaukimas prie šulinio“³ ir „Pastabos apie slaviškąją pagonybę. 2: Lietaus šaukimas Polesėje“⁴, kuriuose autoriai analizuoja rusų meteorologinės magijos ypatybes.

Pranė Jokimaitienė knygoje „Lietuvių liaudies vaikų dainos“⁵ tyrė vaikų dainas, kuriomis prašoma saulėto oro arba lietaus. Ji šias dainas laikė piemenų ir kitų vaikų jausmų išraiška⁶. *V a i k ų v a i d m e n s* meteorologinėje magijoje tyrimui skirti M. Matlino straipsnis „Ritualinis-mitologinis vaikų lietaus šaukimų pagrindas“⁷ ir Svetlanos Loiter „Mitopoetiniai *lietaus*, *sniego* motyvai tradiciniame vaikų folklore“⁸. Pastaroji autorė teigia, kad lietaus šaukimo apeigose kaip tik vaikų vaidmuo buvęs išskirtinis ir svarbiausias⁹. Baltarusių folkloro tyrėja Galina Bartaševič „Vaikų folkloro“ rinktinės įvade¹⁰ vaikų dainuojamose dainose, kuriomis kreipiamasi į lietu, įžvelgia archajiškus klodus ir maginę paskirtį. Mokslininkės manymu, šios dainos seniau galėjusios priklausyti apeiginei poezijai. Deja, autorė šio teiginio apeigų medžiaga nepagrindžia.

Straipsnyje remiamasi medžiaga, saugoma Lietuvių literatūros ir tautosakos institute (Lietuvių liaudies dainų ir Lietuvių patarlių ir priežodžių kartotekomis), Vytauto Didžiojo universiteto Etnologijos ir folkloristikos katedros rankraštyne ir Lietuvos istorijos institute (Liaudies tikėjimų kartoteka).

Piemenų dainos, skirtos lietui ir sniegui prišaukti ar nuvaryti

Bene ryškiausia vietą lietuvių vaikų lietaus būrimuose užima piemenų dainos, kuriomis per sausrą lietus šauktas, o lietingu metu bandytas nuvaryti. Jų daugiausia užrašyta Aukštaitijoje ir Dzūkijoje. Šie kūrinėliai kartais vadinami *d a i n e l ė m i s k r e i p i n i a i s* (AuM p. 102) arba *piemenų būrimais* (DzM p. 74).

Ne vieno autoriaus nuomone, piemenų dainos savo kilme siekia seniausius laikus. Šių dainų (pvz., LDK D 1038) archajiškumą, pasak Laimos Burkšaitienės, rodo klausimų-atsakymų forma¹¹. Tokia pat sena galinti būti ir lietaus šaukimo dainų forma, kurią lėmė jų maginė funkcija. Viena iš ypatybių, liudijančių šių dainų maginę paskirtį, – imperatyvinis pobūdis, kuris būdingas ir užkalbėjimams. Trumpas daineles sudaro dvi dalys: kreipinys ir liepimas arba prašymas.

Dainelės dažniausiai pradedamos tiesioginiu kreipiniu į personifikuojamą lietu ar lietaus debesį. Prašant lietu ateiti į jį paprastai kreipiamasi maloniniais žodžiais: *lietuli*, *lietuti*, *lieteli*, *lieteli tėveli* LTR 1286(402). Norėdami nuvaryti debesį, piemenukai į jį dažnai kreipiasi taip pat pagarbiai: *debesėli*, *debesėli juodbruvėli* LTR 3071(49), *debesėliai brolužėliai* LTR 66(1378), *debesėliai vargolaliai* LTR 2426(317). Kartais žodžiai vartojami naujomis reikšmėmis, pavyzdžiui: *debesėli šepetėli* LTR 3481(59), *debesėliai pragarėliai* LTR 4105(3), *debesėliai reketėliai* LTR 2098(155), sukuriama ir naujadarų, kurie rimuojasi su žodžiu „debesėlis“: *debesėliai kerpėsėliai* LTR 3499(82), *debesys remėšys* LTR 13172(33).

Dainelių tonas įvairus – aptinkami liepiamojo, prašomojo ir maldaujamojo tono tekstai:

*Lieteli tėveli,
Ant prūsų, ant prūsų.
Saulele motule,
Ant mūsų, ant mūsų.*

LTR 1286(402)

*Grižk, debesėli, grižk atgalio, grižk.
Mes bijom tavī, kad tu nesuly(tum).
Grižk, debesėli, grižk.
Mum šalta. Tu sulysi. Kur mes dėsmems visi?
Jau saulute tegul šviečia, tegul mumi šilda.*

AuM 70

Dainos „Lieteli tėveli“, priklausančios tipui „Saulute močiute“ (LDK D 954), tekstas neišplėtotas, prašomojo-liepiamojo tono. Tuo tarpu tik vieną variantą turinčios antrosios dainelės „Grižk, debesėli, grižk atgalio“ dainoms būdinga eilėdara nepasižymintis tekstas primena verkavimą, debesėliui tarsi skundžiamasi ir taip sunkia piemenėlio dalia. Beje, Jadvyga Čiurlionytė *v e r k a v i m a i s* yra pavadinusi visas piemenų daineles, šaukiančias lietu, nes jų melodijos primenančios raudas¹².

Lietui ar lietaus debesiui, norint juos prisišaukti, gali būti siūlomos dovanos. Paprastai tokie būrimai, priskirti tipams „Saulute močiute“ (LDK D 954) ir „Debesėli, pro šalį“ (LDK D 957), sudaromi pagal formulę: tu – pas mus / tu lyk, o mes tau už tai...:

*Debesėli juodbruvėli,
Ant mūsų! Ant mūsų!
Duosiu tau abrūsą, abrūsą!*

LTR 3071(49)

Panašių dainelių pasitaiko ir slavų vaikų folklore:

*Дождик, нуце!
Дам тебе гуци,
Хлеба каравай,
Хоть весь день поливай!*

MRDF 173

Prašant lietu nueiti šalin, sakoma, kad dovanos jo laukiančios kitur. Atsiimti dovanas lietaus debesis gali būti siunčiamas į *Prūsus* arba pas *gudus*:

*Debesėliai juodbruvėliai,
Ant prūsų, ant prūsų.
Ten jūs gausite
Abrūsų, abrūsų.*

LTR 1211(50)

*Debesėli, pra šalį, pra šalį, pra šalį,
Pra gudu darželį, darželį,
Duos tau gudas paršelį, paršelį,
Ė gudienė maišelį, maišelį,
Ė gudziukas virvelį, virvelį,
Ė gudziūtė juostelį, juostelį.*

LTR 164(171)

Aukos / dovanos lietui ir vėjui randamos ir suaugusiųjų folklore, pasakoje-legendoje „Vėjo ir lietaus ginčas“ (ATU 846*)¹³:

Žmogus nepasveikina lietaus; šis supyksta ir kerštauja. Žmogaus pasveikintas ir todėl jam palankus vėjas pataria susitaikyti. Žmogus pasielgia pagal patarimą – padeda ant tilto didelį paplotį lietui, o mažą – vėjui. Lietus nebeypyksta¹⁴.

Pasaka moko, kad su lietumi reikia elgtis pagarbiai. Užsitrauktą lietaus rūstybę žmogus panaikina ir jo paramą ateityje užsitikrina tik paklausęs vėjo patarimo ir lietui paaukojęs didesnę auką nei vėjui.

Apie prūsų aukotas dievams aukas, kuriomis prašyta saulės ar lietaus, užsimena Erazmas Stela. Antroje knygoje „Apie Prūsijos senovę“ jis rašo: „...dievai gyveną giriose ir miškeliuose, o norint palenkti jų valią, reikią ten paaukoti jiems gyvulių ir jie atsiųsią saulę ar lietų“ (BRMŠ II 22).

Utenos apskrityje užrašytas vienas papročio „maitinti“ vėją Kūčių vakarą variantas. Valgant vakarienę, prie lango prikišdavę šaukštą avižų kisieliaus ir šaukdavę: *Vėjau vėjau, prašau an kūčių! Nekrėsk mana avižų!* Tikėta, kad tuomet gerai derės avižos (LFCh 20). Šį paprotį mini ir Zenonas Slaviūnas. Jis, nenurodydamas vietovės, rašo, jog Kūčių vakarą, iškišus dubenį pro langą, būdavę kviečiami vėjas ir šaltis*, „kad paragavę pasižadėtų nekenkti javams“¹⁵. Dovanos vėjui motyvas aptinkamas ir slavų suaugusiųjų folklore. Vėją „maitindavę“ duona, miltais, kruopomis, mėsa, šventinių valgių likučiais. Rusijos šiaurėje žinoma „vėjo meldimo“ ceremonija, kurią atlikdavo žvejų žmonos. Palankiam vėjui jos žadėdavo „išvirti košės ir iškepti blynų“¹⁶. Vaikų folklore palankaus vėjo prašymų neaptikta. Kadangi dainelės ir šūksniai XIX a. pabaigoje ir XX a. buvo atliekami piemenų, kuriems vėjas nebuvo labai aktualus, tai jų galėjo ir neišlikti. Palankus vėjas svarbus žemdirbiams, nes nuo jo priklauso javų derliaus gausa.

Ukrainiečių ir baltarusių vaikų dainelėse lietui paprastai siūloma *barščiu*:

*Доцику, доцику,
Зварю тобі борщыку
В зеленому горщыку;
Секни, рубани дойницею,
Холодною водицею*¹⁷.

*Ідзі, ідзі, дожджыку,
Звару табе боршчыку.*

DzF 616

* Paprotys kviesti šaltį Kūčių vakarienės paplitęs Baltarusijoje ir Ukrainoje.

Rusų folkloro tyrėja Vera Sokolova tokių tekstų kilmę sieja su išnykusiais aukojimo ritualais, kurių metu būdavo maitinama ta mitinė būtybė, nuo kurios priklausė noro išsipildymas. Folkloristės teigimu, tuose tekstuose išliko ypač senų tikėjimų atgarsių¹⁸. V. Sokolova neabejoja, kad kadaise lietui tikrai ruoštos vaišės, ir spėja, kad galbūt minėtieji *barščiai* būdavę keliami į ažuolą (griausmo dievo medį) ir pilami žemyn taip imituojant lietų¹⁹. Vis dėlto ši hipotezė abejotina, nes nėra duomenų jai pagrįsti. Abejonių taip pat kelia N. Tolstojaus ir S. Tolstajos teiginys, kad *barščių* naudojimas šiose dainelėse paremtas sąsaja: (skalsūs) barščiai → (skalsus) lietus²⁰. Dainose *barščiai* nėra gretinami su lietumi, čia jie traktuojami tik kaip gardus maistas, kuriuo galima privilioti lietų. Tiek ukrainiečių ir baltarusių*, tiek lietuvių vaikų dainelėse pasitaikantis aukojimo motyvas – tai veikiau kadaise suaugusiųjų lietui aukotų aukų atgarsiai. Rusų etnografo Sergejaus Tokarevo teigimu, bebaigiančių išnykti papročių perdavimas vaikams – dėsningas reiškinys²¹. Barščiai, nors ir ne kaip auka / dovana, minimi ir lietuvių meteorologijoje: *Jeigu barščius sutraukė – bus lietaus* LIITK 747(89); *Kad vos baršchs išvalga, bos lietos* LIITK 607(83).

Lietuvių piemenų dainos neretai skiriamos Dievui, kurio prašoma giedros ar lietaus, tačiau aukos motyvo jose nėra**. Šio motyvo nerandame ir tose dainelėse, kuriomis kaip į tarpininkus kreipiamasi į personifikuotą saulę, vėją, rusų vaikų folklore – ir į vaivorykštę (pvz., LKR p. 244).

Aptiktos dvi palyginti neseniai užrašytos dainelės, kuriomis kreipiamasi į sniegą:

*Snik, sniegeli, dar labiau,
Duok cukrelio dar daugiau.*
LTR 4404(50)

*Sniegeli, snik, snik,
Kad būt balta žeme,
Kad nereikt mumi ganyti,
Sniegau, snik.*
Piemenys rudenį rėkė.
LTR 3924(90)

Pirmosios dainelės pradžia sutampa su lietaus šaukimo dainų, priklausančių tipui „Lyk, lietuti, dar labiau“ (LDK D 972), pirmosiomis eilutėmis. Tuo tarpu antrasis tekstas artimas piemenų oracijoms, kurios būdavo atliekamos ganiavos pabaigoje ir skiriamos sniegui priausti. Taigi manytina, kad šios dainelės – individualios kūrybos, remiantis tradicija, rezultatas. Tokių kūrinių nerasta ir slavų folklore.

* Rusų ir baltarusių vaikų dainose už lietaus nuvarymą auka (avižos) siūloma ir tarpininkui – toteminiam gyvūnui – meškai (MRDF 175, DzF 621). Maisto aukos (žirniai, medus) taip pat minimos rusų ir baltarusių vaikų dainelėse, kuriomis kviečiama pasirodyti saulė (MRDF 169, DzF 604). Visi šie maisto produktai per šventes vartojami ritualiniam maistui gaminti. Lietuvių vaikų folklore tokių dainelių neaptikta.

** Užrašyti trys dainelės variantai, kuriuose Dievas prašomas pakarti vanagą (KTR 170/38/, 187/23/, LTR 2275/39/). Šis elementas gana keistas ir kituose tautosakos kūriniuose neaptinkamas, todėl kol kas nesiimama jo interpretuoti.

Dainų tekstų lyginimas su išlikusiais lietuvių ir kaimynų tautų papročiais leidžia teigti, kad vaikų dainelės, kuriomis šauktas ar varytas lietus, kadaise turėjusios maginę paskirtį. Dainelėse minimos aukos / dovanos lietuviams veikiausiai siekia žilą senovę ir yra lietuviams aukotų aukų atgarsiai. Tikėtina, kad šis elementas į vaikų tautosaką pateko iš suaugusiųjų folkloro. O dainelės, kuriomis kreipiamasi į sniegą, nerodo buvusios tradiciją sniegą šaukti dainomis.

Su piemenimis susiję suaugusiųjų tikėjimai ir papročiai

Tikėta, kad ne tik piemenų dainos prišaukdavusios lietus, bet ir pats jų dainavimas: *Jeį piemuo / piemenys dainuoja – bus lietaus* LIITK 455b(172³), 2274(351); *Jeį vakare piemenys labai dainuoja, tai rytą bus lietaus* LIITK 896(78); *Jeį piemenys ganydami karves pradeda labai dainuoti, tai prieš blogą orą* LIITK 265(280). Šie tikėjimai siejasi su oro spėjimais iš vaikų elgesio: *Jeįgu maži vaikai smarkiai rėkauja, greit bus lietaus* LIITK 1403(17); *Kad vaikai rėkauja ir dainuoja – bus lietaus* LIITK 600(212²); *Jeį maži vaikai labai tvirksta ar dainuoja – bus lietaus* LIITK 716(15).

Rastas tikėjimas, kad tik doras, „negrješno“ piemens daina galinti paveikti saulę ar lietus:

Kai lyja, piemenys šaukia saulę:

– *Ateik, saulala, su baltais pyrogais,
Nuvaryk debesį su ilgais botogais.*

Iš eilės visiems pašaukus ir, paskutiniam šaukimą pakartojus, jei iš po debesėlio švystelėja, visi sako: „Tas negrješnas, jo / jos išklausė“²².

Apskritai tikėta, kad blogus žmones laukiamas lietus aplenkias:

Debesiai aplenkia tas vietas, kur gyvena negeri žmonės, ar kur gyvena vienas didelis griešnikas (nedorėlis). Sako, [kad] netraukia magnisas. Užtat kitur lyja lietus, o minėtose vietose retai lietaus būna. Teip kalba senieji (LIITK 2019/165/).

Piemenų laistymas vandeniu taip pat turėjęs užtikrinti lietus. Kartais piemenį ap-
liedavę pargenant gyvulius namo; tada tikėdavę, kad kitą dieną pradėsia lyti: *Kaip nėra ilgai lietaus ir atgena piemuo, tai jį vakare apipila vandeniu – tai ryt bus lietaus* LIITK 2447(57). Tačiau labiau paplitęs, žinotas visoje Lietuvoje piemenų laistymas vandeniu per Sekmines ir pirmąją gyvulių išginimo dieną:

Per Sekmines piemenuką aplaisto, kad karvės duotų daugiau pieno²³;

Vakare [pirmąją išgynimo dieną] pargenant bandą namo šeimnininkė lieja piemenį šaltu vandeniu. Piemenį vandeniu lieti reikia lauke, kol jis dar neperžengė gryčios slenkščio. Po apliejimo vandeniu šeimnininkė pavaišina piemenį sūriu ir sviestu. Piemuo liejama, kad karvės būtų pinigings, kad ganykla geriau želtų ir vasara būtų lietinga²⁴.

Piemens apliejimas pirmąją ganyimo dieną – pirmosios dienos magijos pavyzdys (kas vyksta tądien, vyks ir toliau).

Taigi suaugusiųjų tikėta vaikų ir piemenų dainuojamų dainų ir keliamo triukšmo galia prišaukti lietu. Tuo tarpu suaugusiųjų papročiai, nukreipti į piemenis, ir piemenų dainos, kuriomis šauktas lietus, meteorologinės magijos kontekste turi vieną bendrą tikslą – užtikrinti lietu.

Būrimai su Dievo karvute

Lietuvių folklore plačiai paplitę vaikų būrimai, kuriais kreipiamasi į Dievo karvutę. Jie labai panašūs į piemenų dainas. Net užrašyta viena piemenukų dainuojama lietaus šaukimo daina su kreipimusi į Dievo karvutę, vadinamą *Petriuku*:

*Duok, Dieve, pagadų, pagadų,
Piemenėliam vigadų, vigadų.
Duok, Dieve, lietu, lietu,
Piemenėliam vietų, vietų.*

*Ataina lietus – atneša pietus,
Petriuk broliuk,
Kad bus ryt pagada – skrisk,
Kad nebus – neskrisk.*

LTR 4820(272)

Vaikai, paėmę Dievo karvutę ant delno, neretai jos klausia, koks bus oras. Pasa-
kę boružei veiksmą, reiškiantį vienokį ar kitokį orą, laukia, ką ji darysianti, t. y. jos atsakymo:

*Dievo karvyte, marguolyte,
Jei bus pagada – skrisk,
Jei nebus – neskrisk.*

LIITK 2254(24)

Dievo karvyte, ar rytoj bus šilta dienytė? Taip sakoma kelis kartus. Jei Dievo karvytė nuskrenda, tai tiki, kad kita diena bus saulėta, jei nuskrenda, – ūkanota (LTt V 9420). Aptiktas tikėjimas, esą *Jei Dievo karvytė skrenda žemyn, sako, bus lytaus* LIITK 1480(853). Gervėčiuose užrašytame būrime vaikai Dievo karvutei, vadina-
mai *paparuška*, grasina: *Kad bus lietus, tai pakarsiu, kad bus pagada, tai paleisiu*. Jei vabaliukas nuskris – bus geras oras (LTR 4310/106/).

Panašūs būrimai populiarūs ir slavų vaikų folklore, pavyzdžiui, rusų:

*– Божья коровка,
Вёдро иль ненастье?*²⁵

Buriama Dievo karvutę pasidėjus ant delno; jei nuskris – bus giedra (rus. *вёдро*), jei nuskris – oras nesikeis, jei Dievo karvutė ims rėplioti – bus dargana (rus. *ненастье*).

Rastos dvi lietuvių dainelės, kuriomis Dievo karvutė tiesiogiai prašoma lietaus ir giedros:

*Dievo karvyte,
Skrisk į dangų,
Neški mums debesis
Ir lietu brangų.*
VDU ER 606(26)

Dievo karvytė lipa per pirštus. Vaikas kaitalioja pirštus vieną po kito, tai jai atsibosta, ir ji nulekia. Tada visi šaukia:

*– Maryta, dievo karvyta,
Skrisk pas dievų,
Paprašyk, kad būtų
Graži graži diena.*
DKS p. 432

Ir piemenų dainos, ir vaikų būrimai, kuriais kreipiamasi į Dievo karvytę, savo turiniu glaudžiai susiję su gamtos pasauliu, kurio elementai personifikuojami. Gamtos objektų sudvasinimas, atėjęs iš senų senovės, patinka vaikams, padeda jiems bendrauti su gamta ir yra būdingas visai vaikų tautosakai. Apie gamtos sudvasinimo reikšmę lietuvių liaudies pedagogikoje yra rašiusi Angelė Vyšniauskaitė²⁶. Pasak autorės, taip vaikams skiepijama meilė gamtai²⁷.

Tikėjimai ir būrimai su varle

Su lietumi taip pat siejamos varlė ir rupūžė. Straipsnio autorė iš vaikystės atsimena, kad vaikai, užmušę varlę, tikėdavę, jog ims lyti. Pavyko rasti ir daugiau tokio tikėjimo paliudijimų: *Jei kas varlę užmuša, bus lietaus* LIITK I 474(245); *Kad lietaus būt, reikia varles mušti* LIITK 339(11³²); *Uždauši žėbų**, *tai lietaus bus* (taip vaikai klega) LIITK 2447(97). Taip pat sakoma, kad užmušus varlę ar rupūžę „saulė verks“, t. y. lis: *Varlę užmušus saula verks* LIITK 264(152¹⁴); *Jei rupkę nudūręs padėsi ant saulės, saulė tada devynias dienas rėks* LIITK 1292(7); *Rupūžę užmušus reik ją apkasti žeme. Jeigu paliksi ant viršaus, tai saulė verkia į ją žiūrėdama* LIITK 600(38). Tiesa, dažnai nėra pateikėjų pastabų, kam – suaugusiesiems ar vaikams – tokie tikėjimai priklauso, veikiausiai jie žinomi ir vieniems, ir kitiems.

Slavų folklore tikėjimas, kad užmušus varlę ar rupūžę pradės lyti, taip pat gana paplitęs²⁸. Kaip rašo S. Tolstaja, Rusijoje, užėjus sausrai, vaikai užmuša varlę ir laidoja su žmonių laidotuvėms būdingomis apeigomis: aprenkia ją drabužėliais iš skiaučių, įdeda į dėžutę, aprauda kaip mirusįjį ir užkasa, o ant „kapo“ išbrėžia kryžiaus ženklą ir tiki, kad po to ims lyti²⁹. Įdomus rupūžės laidojimo lėlės pilve ritualas užfiksuotas Bulgarijoje. Čia sausros metu, norint prišaukti lietu, lipdoma, dažniausiai iš molio, lėlė Hermanas, kuri paskui laidojama skandinant upėje arba užkasant upės krante. Viename, išskirtinai vaikų atliekamame bulgarų Hermano laidotuvių variante naudojama rupūžė, kuri prasižiojusi dedama į lėlės pilvą³⁰. Tiek varlės, tiek Hermano laidotuvėse raudama. Raudojimo motyvas vaikų folklore tikriausiai yra tik žaidimo

---

* *Žėba* (sl.): 1. rupūžė, 2. varlė (LKŽ XX 222).

elementas, tačiau suaugusiųjų folklore turi ritualinę reikšmę. Liejamos ašaros, ne vieno autoriaus nuomone, turi magišką galią prišaukti lietu³¹.

Rusijoje vietoj varlės vaikai kartais užmušę laidodavo kokį nors vabzdį ar mažą gyvūnėlį – vėžį, žaltį ir pan. Žaltį ir vabzdžius retsykais pakabindavo ant medžio ar tvoros. Tikėdavę, kad po to imsią lyti³². Lietuvoje irgi būta panašaus piemenų „žaidimo“. K. Sčesnulevičius rašo, kad „užmušta gyvatė buvo kabinama ant sausos medžio šakos arba dedama ant kelmo, arba paimdavo pagali, vieną galą įskeldavo, įskėliman išsprausdavo gyvatę, o kitą lazdos galą išsprausdavo žemėn. Ant žalios medžio šakos gyvatės nekabindavo, nes buvo manyta, kad ant žalios šakos pakabinta gyvatė atgyja“³³. Autorius nemini, kad tai būdavę daroma norint prišaukti lietu, o tik pažymi, jog „užmušti gyvatę, skaitėsi nuopelnu prieš Dievą“³⁴. Tikriausiai tai jau vėlyvas, krikščionybės paveiktas tikėjimas.

Platelių apylinkėje būdavo atliekama įdomi varlės metimo per stogą apeiga. Pasak Liudo Jakšto, pavasarį, per mėšlavežį, pastatydavę statinę vandens, skersai padėdavę lentą, ant vieno jos galo – varlę, kuri, išmesta viršun, turėdavusi *peršokti* per stogą*. Tikėtina, kad varlę per stogą „šokdindavo“ vyresni vaikai ar paaugliai, kurie taip pat dalyvaudavo mėšlavežio talkose³⁵. Nors nėra paaiškinimo, kam varlė būdavo metama per stogą, iš analogijos su lietuvių tikėjimais ir slavų ritualais galima spėti, kad taip būdavę daroma norint prišaukti lietu. Per mėšlavežį šeiminkė taip pat perliejanti vandeniu pietauti einančius talkininkus³⁶. Pavasarinis mėšlavežis – žemdirbiams svarbus darbas, po jo tikimasi gero javų dygimo ir augimo, todėl lietu šaukiantys veiksmai čia nėra atsitiktiniai.

Varlė, rupūžė, žaltys – balų, kemsynų, t. y. šlapių, drėgnų vietų, gyvūnai ir, matyt, kaip tik tai lėmė jų atsiradimą lietaus šaukimuose. Suaugusiųjų folklore aptinkami lietaus šaukimo ritualai neretai atliekami prie vandens telkinių (upės, šulinio ir pan.). Jų metu ariamas upelis, į šulinį pilama aguonų, atliekami tam tikri veiksmai ant skenduolio kapo, kitos vienaip ar kitaip su vandeniu susijusios apeigos.

Ožio vedimo aplink medį apeiga

Lietuvos kaime piemenys gyvulių bandą paprastai ganydavo iki vėlyvo rudens, iki pirmojo sniego. Jei ateidavo šaltas ruduo, bet vis dar nesnigdavo, arba ilgam rudeniui atėjus piemenėliams atsibosdavo ganyti, jie imdavo šaukti sniegą – aplink medį, dažniausiai beržą, tris kartus vesdavo ožį: *Pirmą kartą pasnigus sakoma: „Piemenys baltų ožkų apvedė aplink medį“* LIITK III 36^a(18¹³).

Kartais iš vedamo aplink medį ožio tik spėdavo, kada ims snigti. Elvyra Dulaitienė-Glemžaitė šią ceremoniją taip aprašo:

<...> nelaukdami, kada nustos ganyti, piemenėliai ima kalbėti: „Vėskim ožį apie beržų!“ Vyresnysis iš būrio piemu, o dažniausiai koks pramuštgalvis, tuoj įsilipa medin ir ima kalbėti:

---

* Šį pasakojimą 1974 m. Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto rengtos ekspedicijos Platelių apylinkėse metu girdėjo Bronislava Kerbelytė. Deja, tekstas neįtrauktas į ekspedicijos bylą, todėl remiamasi tik profesorės pateikta informacija.

„Ei, piemenys, klausykite, ką ošiai jums pasakysiu! Jau šolta. Nusibodo ganyti. Reikia ožys vesti aplink baržų. Pažiūrasm, jeigu ožys, aidamas aplink baržų, spyruos, tada grait snigs ir nebareiks ganyti, o jeigu myš, tad lis ir do ganyasma. Visi žiūrėkim, kad jis spyruotų!“ (DKS p. 201).

Taip ir burdavo: prie beržo atsivedę baltą ožį ar ožką, vesdavo aplinkui, o kad gyvulus parodytų kokį nors ženklą, išrinkdavo išskaičiuodami vieną piemenį, kad šis jam įkąstų į uodegą.

Labiau paplitęs tikėjimas, kad ožį (kartais ožką ar aviną) tris kartus apvedus aplink medį netrukus imsią snigti. Šia apeiga taip pat siekta priartinti ganiavos pabaigą:

Kaip piemenims atsibosta ganyti rudenyje ir nori, kad greičiau sniegas ganyklas apsnigtų, tad veda baltą ožką apie beržą. Vienas įlipa į beržą ir pamokslą sako. Antras turi uodegą įsikandęs. Trečias, tošėmis apvyniojęs ožkai ragus, uždega tošes, lupa ožką, kad eitų, ir veda apie beržą (LRSPS 139).

Kad žiemą greičiau snigtų, piemenys susigauna baltą ožką ir joja aplink baltą beržą (LIITK 369/44/).

Piemenis rudenį nori, kad jau snigtų, tai sugauna baltą aviną ir veda tris kartus aplink beržą, tai sako, kad greit sniego bus (LIITK 69/100/)*.

Magiškos reikšmės čia turėjusi ir balta spalva: balta ožka / avinas / beržas → baltas sniegas.

Ožys naudotas senuosiuose aukojimo dievams ritualuose, praeityje praktikuotuose tiek lietuvių, tiek jų kaimynų prūsų, lyvių, latvių ir kt. Apie tai užsiminama senuosiuose rašytiniuose šaltiniuose. Beje, kaip teigia Jonas Dluogošas, gyvulius lietuviai aukodavę ir rudens šventės metu (BRMŠ I 576). Rudenį atliekami aukojimo ritualai siejami ir su mirusiųjų kultu. Galima spėti, kad tarp senųjų aukojimo ritualų ir piemenų atliekamų apeigų yra tam tikra sąsaja, tačiau ją nusakyti sunku. Gal piemenys savo apeigoms neatsitiktinai pasirinko ožį, nes, pasak folkloro tyrinėtojų, „prisimiršus senajai prasmei, daugelis apeigų ir papročių virto paprastomis pramogomis, žaidimais“³⁷.

Daug kartų užrašyta ta pati piemenų oracija:

Per Visų šventes, jau nuo lapkričio – jau rubežių nebėr. Taip gana kiekvienas savo sklype, o jau paskiau piemenai susivara. Tada gi kūrenam laužus, suveinam. Vienas įlipa alksnin, didesnis:

- Nu, tai pasakysiu prakalbą, – katras daugiau moka šnekėt.
- Juoda karve, baltas pienas – ar ne dyvai?
- Dyvai dyvai, kaip ne dyvai!
- Juoda avis, baltos kojos. Ar ne dyvai?
- Dyvai dyvai, kaip ne dyvai, – visi.
- Avis be ragų, avinas su ragais. Ar ne dyvai?
- Dyvai dyvai, kaip ne dyvai!³⁸

---

* Lietuvių tautosakos rankraštyne rasta ir keletas improvizuotų tekstų, kuriuose apdainuojami būsimos apeigos veiksmai. Dauguma tekstų užrašyti gana vėlai, juose ryškūs individualios kūrybos bruožai, todėl straipsnyje neanalizuojami.

Kaip piemenims atsibosta rudenyje ganyti, tai veda baltą ožką apie beržą, kanda jai į uodegą. Vienas įlipa į beržą ir sako pamokslą, kiti klauso. Į beržą įlipęs, sako:

– Juoda karvė – pienas baltas, ar ne dyvai?

Klausantieji po beržu turi atsakyti:

– Dyvai, dyvai, kaip ne dyvai!..

Toliau neatsimenu. Seniai jau, kaip ganiau. Užmiršau (LRSPS 138).

Atkreiptinas dėmesys į oracijose kartojamą skolinį iš slavų – *dyvai*. Pietų slavų folklore sinonimas – žodis „чудо“ – vartojamas, norint paveikti orą. Serbijoje taip kreipiamasi į krušos debesį norint jį nuvaryti. Debesis gąsdinamas pasakojimu, kad yra dar didesnis už jį stebuklas (*чудо*): septynerių metų mergaitė pagimdė kūdikį ir jo vystyklais laukus užklojo³⁹. Toks tekstas turi galios apsaugoti ir apsukti krušos debesį, t. y. juo galima *s u v a l d y t i* gamtos jėgas.

Magijoje naudojami tam tikros spalvos ar tam tikrus fizinius požymius turintys gyvūnai. Juodos karvės pienas ir juodos vištos kiaušinis pietų ir vakarų slavuose būdavo aukojami dangaus kritulius tvarkančioms mitinėms būtybėms, vadinamoms *planietniki*. Tikėta, kad šios būtybės gyvena lietaus ir krušos debesyse ir juos valdo. Jos taip pat galinčios nusileisti į žemę; tada šie padarai eina į pirmą kaimą ir pirmo sutikto žmogaus prašo juodos karvės pieno ir juodos vištos kiaušinio⁴⁰. Juoda gyvūnų spalva čia tikriausiai siejasi su juoda krušos debesų spalva. Tikėtina, kad analizuojamos lietuvių piemenų oracijos variantuose pabrėžiama juoda karvės spalva irgi nėra atsitiktinė. Lietuvių mįslėse debesį dažnai įsivaizduojamas juodu jaučiu / karve / telyčia: *Juodas jautis dangų laižo* LTt V 5439, LTR 1088(10), 1159(38); *Juoda karvė dangų laižo* LTR 37(996), 2002(129); *Juoda telyčia dangų laižo* LMD I 257(14).

Piemenų kalboje minima *juoda karvė* taip pat aptinkama tikėjimuose, susijusiuose su oro spėjimais: *Kada karves varo į namus ir pirmučiausia eina juoda karvė – rytoj bus negeras oras* LIITK 600(159⁹); *Kada juoda karvė pirmoji namo eina, arba kiaušė ant uodegos šiaudų neša, tai rytoj bus lietaus* LIITK I 474(922); *Jei genant namo pirmą eina juoda karvė, ryt bus gražus oras, jei ne – negražus* LIITK 507(31³⁰). Gali būti, kad juoda karvė šiuose tikėjimuose analogiška juodam debesui.

Taigi peršasi mintis, kad piemenų oracijoje *juoda karvė*, *baltas pienas* nėra vien žodžių žaismas, o kadaise turėjo ir maginę prasmę.

Suaugusiųjų sąmonėje vis labiau išgalint racionaliajam pradui, tikėjimą *g y v a* gamta išsaugojo vaikai. Atlikdami kūrinus, kuriais kreipiasi į gamtos objektus prašydami trokštamų dalykų, vaikai tarsi žaidžia, tačiau, antra vertus, šie žaidimai atitinka žaidžiančiųjų tikrovę. Kaip rašo S. Loiter, magiškas žodis, patekęs į vaikiško suvokimo terpe, davė pradžią tokiam vaikų folkloro žanrui, kuriame vaikas jaučiasi gamtos šeimininku ir žaisdamas ją valdo⁴¹. Pasak autorės, vaikų būrimuose glūdinti praktinė (maginė), t. y. „pirminė“, tikrovė leido plėtotis antrinei – vaizduotei ir kūrybai⁴². Tokiu būdu būrimai, praradę maginę funkciją, virto žaidimais ir vaikų folklore gyvuoja iki šių dienų⁴³.

Išvados

1. Vaikų dainelės, kuriomis šauktas ar varytas lietus, kadaise turėjo maginę paskirtį. Su maginės paskirties tekstais jas sieja imperatyvinis pobūdis. Dainelėse minimos aukos / dovanos lietuviui. Šis archajiškas turinio elementas turi analogijų ukrainiečių ir baltarusių vaikų lietaus šaukimo dainelėse bei lietuvių suaugusiųjų tautosakoje. Tikėtina, kad į vaikų daineles jis pateko iš suaugusiųjų folkloro.

2. Rastos dvi dainelės, kuriomis šaukiamas sniegas, tačiau jos nerodo gyvavus tokią tradiciją. Sniegas piemenų dainomis paprastai nebūdavo kviečiamas.

3. Su piemenimis susiję suaugusiųjų tikėjimai ir papročiai patvirtina vaikų svarbą meteorologinėje magijoje. Suaugusieji sprendavo apie orą iš vaikų ir piemenų veiks-
mų, pasitelkdavo piemenis maginiuose lietaus šaukimo veiksmuose.

4. Vaikų būrimuose, skirtuose būsimam orui sužinoti ar lietuviui prišaukti, naudojami gyvūnai: Dievo karvutė, varlė, rupūžė. Varlė ir rupūžė naudojamos ir suaugusiųjų veiksmuose norint prišaukti lietuvi.

5. Lietuvių piemenų atliekamoje vadinamojoje ožio ceremonijoje, kuria siekiama prišaukti sniegą ir priartinti ganiavos pabaigą, dažniausiai minima „juoda karvė“ ir „baltas pienas“. Šie turinio elementai primena pietų slavų krušos debesies nuvarymo apeigas ir aukas „oro tvarkytojams“. Piemenų kalbose taip pat svarbi baltos ir juodos spalvų magija.

6. Vaikų atliekamame oro būrimo folklore rasta nemaža detalių, praeityje galėjusių priklausyti suaugusiųjų folklorui. Tai leidžia daryti prielaidą, kad vaikai į savo atliekamą folklorą priėmė ir jame išsaugojo archajiškos suaugusiųjų kūrybos elementų, arba vaikų atliekamas oro būrimo folkloras yra perimtas iš suaugusiųjų. Į šį klausimą galėtų atsakyti tolesni tyrinėjimai.

¹ Irena Regina Merkienė. Atmosferos „valdymo“ būdai Lietuvoje XX a. pirmojoje pusėje: Etnokultūrinio tapatumo savybės. – Etninė kultūra ir tapatumo išraiška: Konferencijų medžiaga. Vilnius, 1999, p. 208–220.

² Dovilė Kulakauskienė. Lietuvių agrarinė magija: XIX a. pabaiga–XX a. pirmoji pusė. – Darbai ir dienos, [t.] 11 (20). Kaunas, 1999, p. 99–100.

³ Н. И. Толстой, С. М. Толстая. Заметки по славянскому язычеству: Вызывание дождя у колодца. – Русский фольклор, т. XXI. Ленинград, 1981.

⁴ Н. И. Толстой, С. М. Толстая. Заметки по славянскому язычеству. 2: Вызывание дождя в Польше. – Славянский и балканский фольклор: Генезис. Архаика. Традиции. Москва, 1978, p. 95–130.

⁵ Pranė Jokimaitienė. Lietuvių liaudies vaikų dainos. Vilnius, 1970.

⁶ Ten pat, p. 7.

⁷ М. Г. Матлин. Ритуально-мифологическая основа детских закличек о дожде. – Традиционная культура и мир детства: [Материалы международной научной конференции «XI Виноградовские чтения»], ч. II. Ульяновск, 1998.

⁸ С. М. Лойтер. Мифопоэтические мотивы вода, дождь в традиционном детском фольклоре. – Русский детский фольклор и детская мифология: Исследования и тексты. Петрозаводск, 2001, p. 47–58.

⁹ Ten pat, p. 53.

¹⁰ Г. Барташэвіч. Дзіцячы фальклор. – Беларуская народная творчасць: Дзіцячы фальклор. Мінск, 1972, p. 24.

¹¹ *Laima Burkšaitienė*. Aukštaičių liaudies dainų melodijos. – Aukštaičių melodijos. Parengė L. Burkšaitienė, D. Krištopaitė. Vilnius, 1990, p. 20.

¹² *Jadvyga Čiurlionytė*. Lietuvių liaudies dainų melodikos bruožai. Vilnius, 1969, p. 83.

¹³ Lietuvių tautosakos rinktinė. Ats. red. K. Korsakas. Vilnius, 1954, p. 332–334.

¹⁴ *Bronislava Kerbelytė*. Lietuvių pasakojamosios tautosakos katalogas, t. 2: Pasakos-legendos, parabolės, novelinės pasakos <...>. Vilnius, 2001, p. 50–51.

¹⁵ *Zenonas Slaviūnas*. Liaudies papročiai ir mitiniai įvaizdžiai Mažvydo raštuose. – Senoji lietuviška knyga. Vilnius, 1947, p. 213.

¹⁶ *A. A. Пломникова*. Ветер. – Энциклопедический словарь: Славянская мифология. Москва, 1995, p. 86–87.

¹⁷ *П. С. Ефименко*. Малорусские заклинания. Москва, 1874, p. 208; cituojama iš: *B. K. Соколова*. Заклинания и приговоры в календарных обрядах. – Обряды и обрядовый фольклор. Москва, 1982, p. 16.

¹⁸ *B. K. Соколова*. Min. veik., p. 15.

¹⁹ Ten pat, p. 16.

²⁰ *Н. И. Толстой, С. М. Толстая*. Заметки по славянскому язычеству. 2: Вызывание дождя в Полесье, p. 105. Autoriai aptiko įdomų lietaus šaukimo ritualą, kai šulinio metamas vogtas puodas „barščiu“. Paskui šeiminiškė verkdamą semia lauk „užterštą“ šulinio vandenį ir taip šaukia lietu (žr. ten pat, p. 104).

²¹ *Сергей А. Токарев*. Община и семья. – Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы в XIX–XX в.: Исторические корни и развитие обычаев. Москва, 1983, p. 196.

²² Liaudies kūryba. Piemenų „talaluškos“ genant namo bandą (Kupiškio apyl.). – Gimtasai kraštas, 1941, Nr. 1-2 (28-29), p. 147.

²³ *Jonas Balys*. Lietuvių kalendorinės šventės. Vilnius, 1993, p. 327.

²⁴ *Balys Buračas*. Gyvulių išginimo apeigos. – Gimtasai kraštas, 1932, Nr. 2, p. 102.

²⁵ Русский фольклор. Сост. и примеч. В. Аникина. Москва, 1986, p. 12.

²⁶ *Angelė Vyšniauskaitė*. Gamtojauta lietuvių liaudies pedagogikoje ir papročiuose. – Liaudies kultūra, 1996, Nr. 6, p. 3–5.

²⁷ Ten pat, p. 3.

²⁸ *С. М. Толстая*. Лягушка, уж и другие животные в обрядах вызывания и остановки дождя. – Славянский и балканский фольклор: Духовная культура Полесья на общеславянском фоне. Москва, 1986, p. 22; *Н. И. Толстой, С. М. Толстая*. Заметки по славянскому язычеству. 2: Вызывание дождя в Полесье, p. 114.

²⁹ *С. М. Толстая*. Дождь. – Славянская мифология: Энциклопедический словарь. Москва, 2002, p. 140.

³⁰ *Н. И. Толстой, С. М. Толстая*. Заметки по славянскому язычеству. 2: Вызывание дождя в Полесье, p. 112.

³¹ *К. Мошински*. Сълзи и дъжд. – Сборник в честь на проф. Л. Милетич. София, 1933, p. 475–478; cituojama iš: *Н. И. Толстой, С. М. Толстая*. Заметки по славянскому язычеству. 2: Вызывание дождя в Полесье, p. 111.

³² *С. М. Толстая*. Дождь, p. 139.

³³ *К. Šėsnulevičius*. Kaimo piemenys ir ganymas Valkininkų apylinkėje (Vilniaus krašte). – Gimtasai kraštas, 1938, Nr. 1-2 (17-18), p. 234–235.

³⁴ Ten pat, p. 234.

³⁵ Lietuvių etnografijos bruožai. Red. A. Vyšniauskaitė. Vilnius, 1964, p. 67.

³⁶ *Balys Buračas*. Lietuvos kaimo papročiai. Vilnius, 1993, p. 24–27.

³⁷ *Leonardas Sauka*. Lietuvių tautosaka. Vilnius, 1982, p. 93.

³⁸ Paparčių ir Žaslių apylinkės. Sudarė J. Mačiokienė. Kaišiadorys, 1997, p. 433.

³⁹ *С. М. Толстая*. Чудо. – Энциклопедический словарь: Славянская мифология. Москва, 1995, p. 392–393.

⁴⁰ *С. М. Толстая*. Планетники. – Ten pat, p. 313–314.

⁴¹ *С. М. Лойтер*. Min. veik., p. 55.

⁴² Ten pat.

⁴³ Pavyzdžiui, būrimai su Dievo karvute populiarūs ir šiuolaikiniame lietuvių vaikų folklore. Neišeidami iš tradicijos rėmų, čia jie įgyja naujų bruožų (žr. *Jurgita Macijauskaitė*. Boružės interpretacija lietuvių tautosakoje: Dievo ir velnio karvutės. – Liaudies kultūra, 2004, Nr. 1 (94), p. 26–28).

CALLING OR TURNING AWAY RAIN OR SNOW IN THE LITHUANIAN CHILDREN'S FOLKLORE

JURGITA MACIJAUSKAITĖ-BONDA

Summary

Control of atmospheric phenomena by means of magic has always been important in the traditional culture. There were many various divinations in order to ensure desirable weather in every people's folklore. Most of the rituals or magic texts were performed by adults, some of them – both by adults and children, yet others – only by children. In this article, rituals and texts designed for calling or turning away rain or snow and performed by children are analyzed.

The article defines the role of children in the meteorological magic. Lithuanian children's folklore is compared with the Slavic one.

Some conclusions:

1. Children's songs used for calling rain have once had a magic purpose. Gifts-sacrifices mentioned in these songs are similar to those mentioned in the Byelorussian and Ukrainian children's songs and in the Lithuanian adults' folklore. Most probably this motif has originally existed in the adults' folklore and only later moved to the children's folklore.

2. Two songs for calling snow were found, but these texts do not prove existence of such a tradition.

3. From behavior of shepherds and children, adults guessed the future weather. This demonstrates the importance of children in meteorological magic.

4. In children's divinations, some animals, like ladybird, frog and toad were used. Frog and toad are present in the adults' folklore for calling rain as well.

5. In the ceremony of calling winter by leading a goat around a tree, "white cow" and "white milk" used to be mentioned. These details remind of the South Slavic rituals performed in order to turn away hail clouds and sacrifices offered to the "masters of the weather".

6. In the weather divination folklore performed by children, numerous details were found, which could have belonged to the adults' folklore in the past. This allows us to suppose either that children could have included into their folklore some archaic elements of the adults' lore or that the children's weather divinations were inherited from the adults. This question remains open for further investigations.

Gauta 2006-03-10